

Poliisin tutkimat törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelut vuosina 2013–2017

Eetu Laaksonen

8/2018

Tiivistelmä

Tekijä		Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike	
Eetu Laaksonen		Poliisi (AMK)	
Julkaisun nimi		Julkisuusaste	
Poliisin tutkimat törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelut vuosina 2013–2017		Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi		Opinnäytetyön muoto	
Pekka Björk/ oikeustiede		Tutkimuksellinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä			
<p>Tässä opinnäytetyössä tutkitaan poliisin tutkimia törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmisteluja. Tutkimusaineistona on poliisin kirjaamat rikosilmoitukset vuosilta 2013–2017 (n=104). Näistä rikosilmoituksista tutkimusta varten koottiin tilasto, jota analysoidaan tässä tutkimuksessa. Tutkimusaineiston epäillyissä rikoksissa rikoksen kohteena on yleisimmin epäillyn tuttava (26% tapauksista) ja toiseksi yleisimmin oppilaitos (21%). Muita tutkimuksessa esille nousseita kohdetyyppejä ovat epäillyn läheinen (16%) sekä virkamies (10%).</p> <p>Epäiltyjen sukupuolijakauma koko tutkimusaineiston rikosilmoituksissa on hyvin epätasainen, sillä miehiä epäillyissä on 79% ja naisia 21%. Sukupuolijakauma eri rikoksen kohdetyyppien välillä on melko yhteneväinen, pois lukien tuttaviin kohdistuneissa rikoksissa, joissa miesten osuus rikoksesta epäillyn asemassa on 91%.</p> <p>Epäiltyjen keskimääräinen ikä koko tutkimusaineistossa on 28,88 vuotta. Kohdetyypeittäin epäiltyjen ikiä verratessa suurta vaihtelua ei ole havaittavissa, pois lukien oppilaitoksiin kohdistuneissa rikoksissa, joissa epäillyt ovat keskimääräistä huomattavasti nuorempia ja alle 18-vuotiaiden osuus varsin suuri.</p> <p>Epäillyn kansalaisuudella ei tutkimuksen mukaan ole vaikutusta siihen, mikä on epäillyn rikoksen kohde. Myöskään rikoksen ilmitulotapa ei vaihtele eri rikoksen kohteita keskenään verratessa.</p>			
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)	
37	8/2018	Amk2016ONT	
Avainsanat			
rikoksen valmistelu, henkirikokset, törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu			

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 TUTKIMUKSEN ESITTELY	6
2.1 Aiempi tutkimus	6
2.2 Tutkimuksen rakenne	7
3 TÖRKEÄN HENKEEN TAI TERVEYTEEN KOHDISTUVAN RIKOKSEN VALMISTELUN MÄÄRITTELY.....	9
3.1 Rikoksen valmistelu ja valmistelun kriminalisoinnin toteutus rikoslaisissa.....	9
3.2 Tappo.....	11
3.3 Murha	11
3.4 Surma.....	13
3.5 Törkeä pahoinpitely.....	14
3.6 Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu.....	16
3.6.1 Ampuma-ase, teräase sekä näihin rinnastettavat hengenvaaralliset välineet.....	17
3.6.2 Sopiminen ja yksityiskohtaisen suunnitelman laatiminen	18
3.6.3 Yllyttäminen, lupautuminen ja tarjoutuminen	19
3.6.4 Teon kokonaisarvostelu	20
3.7 Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu oikeuskäytännössä	20
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
4.1 Tutkimuksen aineisto	21
4.2 Tutkimusaineiston pohjalta luotu tilasto	22
4.2.1 Epäilty.....	22
4.2.2 Rikoksen kohde.....	22
5 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	24
5.1 Huomioita koko aineistosta	24
5.2 Miten epäillyt rikokset tulivat poliisin tietoon	26
5.3 Rikoksen kohteet	27
5.4 Tuttaviin kohdistuneet rikosten valmistelut	28

5.5 Oppilaitoksiin kohdistuneiden rikosten valmistelut	29
5.6 Virkamiehiin kohdistuneiden rikosten valmistelut.....	30
5.7 Läheisiin kohdistuneiden rikosten valmistelut	30
5.8 Kohdetyyppien yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia.....	31
6 TULOKSET, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	33
LÄHTEET	36

1 JOHDANTO

Kolme riihimäkeläistä alaikäistä tyttöä perusti Whatsappissa keskusteluryhmän loppuvuodesta 2016. Ryhmän nimi oli ”Salainen suunnitelma” ja ryhmässä tytöt keskustelivat vihaavansa koulua sekä siitä, että heidän tulisi toteuttaa jonkin näköinen hyökkäys kouluun. Keskustelussa kävi myös ilmi, että yhden tytön isällä on kotonaan asekaappi ja aseita. Yksi tytöistä teki piirustuslehtiönsä tarkkoja piirustuksia eräästä koulurakennuksesta. Asian tultua poliisin tietoon, poliisi aloitti esitutkinnan törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvasta rikoksen valmistelusta. Tapaus sai päätöksen maaliskuussa 2018, kun syyttäjä teki asiasta syyttämättäjättämispäätöksen.¹

Alkuvuodesta 2017 17-vuotias lukiolaistyttö näki ovisilmästänsä, kuinka hänelle vieras mies on nahkahanskat kädessään hänen ovensa takana. Mies laittoi tytön postiluukusta sisälle kirjeen, jossa kehui tämän ulkonäköä ja ehdotti tapaamista. Myöhemmin tyttö tunnisti miehen sarjakuristajana tunnetuksi Michael Penttiläksi. Penttilällä on vahva rikostausta nimenomaan kuristamalla tehdyistä henkirikoksista ja törkeistä pahoinpitelyistä², joten poliisi aloitti esitutkinnan Penttilän lähestymisyriytyksestä.³ Hovioikeus tuomitsi Penttilän toukuussa 2018 törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta. Hovioikeuden mukaan Penttilän rikostausta, seksuaalinen perversio, johon liittyy voimakasta kuristamista, sekä Penttilän pyrkimys päästä uhrin kanssa kanssakäymiseen oli riittävä osoitus siitä, että Penttilän tarkoitus oli kuristaa lukiolaistyttöä. Näin ollen hovioikeus tuomitsi Penttilän 2,5 vuoden vankeuteen törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta.⁴

Edellä kuvatut paljon julkisuutta saaneet tapaukset osoittavat, että törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu on aiheena ajankohtainen. Kyseinen rikosnimike valikoituikin opinnäytetyöni aiheeksi juuri ajankohtaisuutensa takia sekä siksi, ettei sitä ole juurikaan tutkittu.

---

¹ Iltalehti 27.4.2018

² Yle uutiset 29.5.2018

³ Iltasanomat 29.5.2018

⁴ Yle uutiset 29.5.2018

Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu lisättiin rikoslakiin kesäkuussa 2013⁵. Hallituksen esityksessä eräiden törkeiden rikosten valmistelun kriminalisoinnista⁶ perustellaan kriminalisoinnin tarvetta Kauhajoen ja Jokelan kouluampumisten kaltaisilla teoilla. Lisäksi hallituksen esityksessä mainitaan myös muita yksittäisiä tekoja, joita ei esityksessä eritellä. Vaikka rikoksen valmistelun kriminalisointiin liittyy paljon haasteita, eikä valmistelukriminalisoinnit sovellu ongelmitta suomalaiseen rikosoikeuteen, eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen ja rikoslakiin lisättiin pykälät törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta, törkeän ryöstön valmistelusta sekä panttivangin ottamisen valmistelusta^{7,8}.

Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu astui rikoslaisissa voimaan vuonna 2013. Tämän tutkimuksen kirjoitushetkellä ainoastaan yksi tapaus on käsitelty korkeimmassa oikeudessa⁹, joten voidaan olettaa, että tämän rikosnimikkeen osalta oikeuskäytäntö hakee vielä suuntaansa ja tulee vakiintumaan, kun tapauksia alkaa näkymään korkeammassa oikeusasteissa enemmän.

Opinnäytetyöni alkuperäinen tarkoitus oli tutkia sitä, millaisia epäilty törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuneet rikoksen valmistelut ovat olleet ja ennen kaikkea, mikä on ollut se konkreettinen teko, jonka takia poliisilla on ollut syy epäillä, että rikosta valmistellaan. Poliisiammattikorkeakoulun antama tutkimuslupa ei kuitenkaan sallinut näiden tietojen käyttämistä opinnäytetyössäni, joten opinnäytetyöni keskittyy epäiltyjen rikosten kohteisiin sekä rikoksesta epäiltyihin.

Opinnäytetyössäni tutustuin vuosina 2013–2017 poliisiasian tietojärjestelmään (PATJA) kirjattuihin rikosilmoituksiin, joissa rikosnimikkeinä on törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu. Rikosilmoituksista kokosin tilaston, josta selviää seuraavat asiat:

- Kuinka monta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua poliisilla on ollut tutkinnassa vuosina 2013–2017?

---

⁵ Laki rikoslain muuttamisesta 435/2013

⁶ HE 141/2012 vp

⁷ Laki rikoslain muuttamisesta 435/2013

⁸ HE 141/2012 vp, s.4

⁹ Korkeimman oikeuden (KKO) ennakkopäätös 2017:52

- Mikä on rikoksen kohde poliisin vuosina 2013–2017 tutkimissa epäillyissä törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvien rikosten valmisteluissa?
- Mikä on näistä rikoksista epäiltyjen henkilöiden ikä- ja sukupuolijakauma sekä kansalaisuus?
- Miten epäillyt rikokset tulivat poliisiin tietoon?

Edellä mainittujen kysymysten avulla pystyin vastaamaan tutkimukseni pääkysymyksiin:

- Minkä tyyppisiä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten valmisteluja poliisi on tutkinut vuosina 2013–2017?
- Mitä edellä mainituista rikoksista epäiltyjen tunnistetiedoista¹⁰ on pääteltävissä erilaisiin kohteisiin liittyvistä rikoksista ja miten tunnistetiedot vaihtelevat eri kohdetyyppisiä keskenään verratessa?
- Minkälaisia eroja on kohdetyypeittäin siinä, kuinka epäillyt rikokset tulivat poliisiin tietoon?

Huomionarvoista on, että tämän tutkimuksen aineistona on vain epäiltyjä rikoksia. Tutkimus kertookin enemmän siitä, millaisia törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvia rikosten valmisteluja poliisilla on ollut tutkinnassa, eikä tutkimusta tule tulkita niin, että epäillyt teot ovat varmuudella lain tarkoittamia rikoksen valmisteluja tai että epäillyt olisivat toteuttaneet tekonsa, ellei epäillyssä valmisteluvaiheessa teko olisi tullut poliisiin tietoon.

---

¹⁰ Tunnistetiedolla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa henkilön ikää, sukupuolta sekä kansalaisuutta

2 TUTKIMUKSEN ESITTELY

2.1 Aiempi tutkimus

Törkeää henkeen tai terveyteen kohdistuvaa rikoksen valmistelua ei ole juurikaan tutkittu, eikä sitä käsittelevää oikeuskirjallisuutta ole julkaistu. Aiheeseen liittyviä pro gradu-tutkielmia on tehty kaksi kappaletta. Rita Tukalan kirjoittamassa pro gradu-tutkielmassa¹¹ hän käsittelee rikoksen valmistelun toteutusta rikoslaissa sekä rikoksen valmisteluun liittyvää oikeuskäytäntöä. Tutkielman mukaan Suomen rikoslaki sisältää 12 varsinaista valmistelurikosta¹². Valmistelurikoksista annetaan Suomessa harvoin tuomioita, mutta siitä huolimatta Tukalan mukaan joistain valmistelukriminalisoinneista on olemassa laajemminkin oikeuskäytäntöä. Toteutuneen rikoksen valmistelun toteen näyttäminen on Tukalan mukaan hankalaa ja valmistelukriminalisoinneissa rangaistavat teot on yksilöity tarkasti.¹³

Toisessa, Pekka Pöyhösen kirjoittamassa pro gradu-tutkielmassa Pöyhösen selvittää, miten on tulkittavissa rikoslain valmistelukriminalisointien tahallisuus- ja vaaratunnusmerkkejä eli koska rikoksen valmistelun voidaan katsoa riittävän tunnusmerkistön täyttymiseen.¹⁴ Pöyhösen mukaan valmistelukriminalisoinneissa on yhtäläinen tahallisuusvaatimus kuin valmistelurikoksen päärikoksessa tai sen yrityksessä. Valmistelurikosten vaaraedellytyksien arviointi on Pöyhösen mukaan hankalaa muun muassa vaaran monimuotoisuuden takia ja siksi vaara on arvioitava tapauskohtaisesti.¹⁵

Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta on tehty myös kaksi AMK-tasoista opinnäytetyötä. Toisessa opinnäytetyössä Jussi Kettunen selvittää rikoslakiin vuonna 2013 lisättyjä rikoksen valmistelua kriminalisoivia pykäläiä¹⁶. Tutkimuksessa pohjustetaan syitä lakimuutokselle, sekä käsitellään lain sisältöä lain esitöiden ja rikoslain pohjalta. Lisäksi tutkimus pyrkii tekemään eron rikoksen yrityksen ja valmistelun välillä. Tutkimuksessa selvitetään myös, miksi rikoksen valmistelu ei lähtökohtaisesti ole

---

¹¹ *Tukala* 2015

¹² *Tukala* 2015 s.12

¹³ *Tukala* 2015 s. 85

¹⁴ *Pöyhönen* 2015 s.2

¹⁵ *Eml.* s. 93–94

¹⁶ Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu, törkeän ryöstön valmistelu sekä panttivangin ottamisen valmistelu

kriminalisoitua Suomen lainsäädännössä. Tutkimuksessa käsitellään aihetta rikosoikeuden yleisten oppien kautta, ja tutkimus käsittelee rikoksen valmistelua kovin pintapuolisesti.¹⁷

Toisessa AMK-tasoisessa opinnäytetyössä Matias Multanen tutkii, kuinka törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvaa rikoksen valmistelua on sovellettu ja tulkittu oikeuskäytännössä¹⁸. Tutkimuksessa käsitellyissä tapauksissa rikoksen valmistelua arvioidaan tekijän tahallisuuden näkökulmasta sekä useassa tapauksessa tekijän hallussa olevan mahdollisen rikoksentekovälineen kautta. Multasen mukaan törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun toteen näyttäminen on usein hankalaa ja oikeuskäytäntö on hyvin vaihtelevaa, vaikkakin jotain yhteneväisiä seikkoja tapausten välillä on löydettävissä.¹⁹

Edellisten lisäksi aiheesta on kirjoitettu ainakin yksi artikkeli²⁰. Artikkelissa Elina Elo käsittelee törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun tunnusmerkistöä ja sitä, kuinka tunnusmerkistötekijöitä on tulkittu oikeuskäytännössä. Tämän lisäksi hän esittelee tekoja, jotka ovat eri oikeusasteissa tulkittu törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmisteluiksi.²¹ Artikkelin mukaan törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua koskeva oikeuskäytäntö on vasta hahmottumassa, eikä julkisten oikeustapausten käsittely ja keskinäinen vertailu juurikaan auta löytämään yhtäläisyyksiä oikeuskäytännöstä tapausten erilaisuuden vuoksi.²²

2.2 Tutkimuksen rakenne

Tämä tutkimus on kvantitatiivinen. Tutkimuksen aineistona on Poliisiasiain tietojärjestelmään kirjatut rikosilmoitukset vuosilta 2013–2017, joissa rikosnimikkeenä on törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu. Tästä tutkimusaineistosta luotiin tilasto, jota esitellään tarkemmin kohdassa 4.2. Tilastoa ristiintaulukoimalla oli havaittavissa toistuvuutta esimerkiksi rikoksen kohteen sekä rikoksesta epäillyn iän välillä. Näin ollen edellä kuvattua induktiivista päättelymekanismia hyödyntäen tutkimuksen aineisto on jaettu rikoksen kohteen mukaan kategorioihin, eli kohdetyyppeihin ja tutkimus keskittyy näiden

---

¹⁷ Kettunen 2012

¹⁸ Multanen 2018 s. 2

¹⁹ Eml. s. 45–47

²⁰ Elo 2017

²¹ Eml. s.13–14

²² Eml. s. 44

kohdetyyppien vertailuun. Tutkimuksessa selvitetään millaiset henkilöt ovat epäiltynä kussakin kohdetyypissä ja mitä eroavaisuuksia tai yhtäläisyyksiä eri kohdetyyppien epäilyillä on.

3 TÖRKEÄN HENKEEN TAI TERVEYTEEN KOHDISTUVAN RIKOKSEN VALMISTELUN MÄÄRITTELY

Rikoslain²³ 21:6a § tarkoitettuja törkeitä henkeen tai terveyteen kohdistuvia rikoksia ovat törkeä pahoinpitely²⁴ sekä kaikki tahalliset henkirikokset eli tappo²⁵, murha²⁶ ja surma²⁷. Tässä luvussa esitellään edellä mainitut rikosnimikkeet sekä käsitellään yleisellä tasolla rikoksen valmistelua.

3.1 Rikoksen valmistelu ja valmistelun kriminalisoinnin toteutus rikoslaisissa

Kun rikoksen tunnusmerkistön mukainen teko on tapahtunut, on kyseessä täyttynyt teko, eli yksinkertaisuudessaan rikos on tapahtunut. Täyttynyttä tekoa aikaisempi vaihe on rikoksen yritys. Milloin kyseessä on rikoksen yritys, on hankala antaa yleispätevää vastausta, sillä rikosten tunnusmerkistöt ovat keskenään hyvin erilaisia. Ehkä yleispätevin yrityksen määrittelmä on se, että tekijä on ryhtynyt rikoksen täytäntöönpanotoimeen. Yrityksen rangaistavuudessa oleellista on muun muassa se, onko käsillä konkreettinen vaara rikoksen tunnusmerkistön täyttymisestä. Rikoksen yritys ei ole rangaistava teko, ellei laissa ole erikseen mainintaa sen rangaistavuudesta.²⁸

Rikoksen valmistelu taas on vielä rikoksen yritystäkin varhaisempi vaihe. Tällöin tekijä ei ole vielä ryhtynyt edes rikoksen täytäntöönpanotoimeen. Jotta tekoa voidaan käsitellä rikoksen valmisteluna, on valmistelun oltava subjektiivisessa suhteessa rikokseen tähtäävää toimintaa. Toiminnan on oltava sellaista, että sillä luodaan edellytykset rikoksen toteuttamiselle, eli tosiasiallisesti valmistellaan jonkin rikoksen toteuttamista myöhemmässä vaiheessa.²⁹

---

²³ Rikoslaki (RL, 19.12.1889/39)

²⁴ RL 21:6

²⁵ RL 21:1

²⁶ RL 21:2

²⁷ RL 21:3

²⁸ Koskinen 2008, s.58–59

²⁹ HE 141/2012 vp, s.5

Rikoksen valmistelu ei lähtökohtaisesti ole kriminalisoitu Suomessa ja rikoksen valmistelu on rangaistavaa vain harvoissa yksittäisissä tapauksissa. Tällöin valmistelu on kriminalisoitu itsenäisellä rikoksen tunnusmerkistöllä.³⁰

Valmistelurikokset voidaan jakaa muodollisiin ja materiaalsiin valmistelurikoksiin³¹. Muodolliset valmistelurikokset ovat rikosnimikkeitä, jotka kriminalisoivat jonkun toisen rikoksen valmistelun. Esimerkiksi rikoslain pykälä huumausainerikoksen valmistelusta³² kriminalisoi huumausainerikoksen³³ tunnusmerkistön mukaisen toiminnan valmistelun. Muodollisiin valmistelurikoksiin vaaditaan tekijän tarkoitus valmistella kyseessä olevaa rikosta.³⁴

Materiaaliset valmistelurikokset eroavat muodollisista valmistelurikoksista muun muassa tahallisuuden puuttumisella. Tyypillinen materiaallinen valmistelurikos on esimerkiksi jonkin kielletyn esineen luvaton hallussapito. Esimerkiksi ampuma-aserikos³⁵ kieltää muun muassa luvattoman aseiden hallussapidon. Merkitystä ei ole sillä, aikooko tekijä käyttää asetta jonkin muun rikoksen tekemisen. Teko on kriminalisoitu, koska on mahdollista, että se on osa jonkin rikoksen valmistelua, jonka valmistelua ei muutoin ole säädetty laissa rangaistavaksi.³⁶

Valmistelurikos voi olla myös kahden yllä esitetyn valmistelutyypin yhdistelmä³⁷. Esimerkiksi rikoslain pykälä murtovälineen hallussapidosta³⁸ kieltää nimensä mukaisesti murtovälineen hallussapidon. Pykälän mukaan murtovälineen hallussapito on rangaistavaa, mikäli on olemassa perusteltu syy epäillä, että tekijä pitää välinettä hallussaan tarkoituksenaan tunkeutua jonnekin luvatta rikoksen tekemistä varten. Tekoa ei siis voida pitää puhtaana materiaalisena valmistelurikoksena, sillä yksin murtovälineeksi luokiteltavan esineen hallussapito ei riitä rikoksen tunnusmerkistön täyttymiseen vaan tekijän on pidettävä murtovälinettä hallussa vailla hyväksyttävää syytä ja sen lisäksi on synnyttävä epäily siitä, että esinettä pidetään hallussa pääasiallisesti rikoksen tekemiseksi.³⁹

---

³⁰ *Tapani & Tolvanen* 2008, s.382

³¹ *Pöyhönen* 2012 s.116

³² RL 50:3

³³ RL 50:1

³⁴ *Pöyhönen* 2012 s.117

³⁵ RL 41:1

³⁶ *Pöyhönen* 2012 s.118–119

³⁷ *Pöyhönen* 2012 s.119

³⁸ RL 28:12

³⁹ HE 17/2001 vp, s.14

3.2 Tappo

Joka tappaa toisen, on tuomittava taposta vankeuteen määräajaksi, vähintään kahdeksaksi vuodeksi.

*Yritys on rangaistava.*⁴⁰

Tapon tunnusmerkistö on hyvin yksinkertainen, eikä laissa eritellä eri tekotapoja, sillä tappoon voi syyllistyä lukemattomilla eri tavoilla. Tapossa tekotapana voi olla konkreettisen teon lisäksi myös laiminlyönti.⁴¹ Teon tai laiminlyönnin sekä kuoleman välillä tulee olla syyhteys, eli teon tai laiminlyönnin tulee olla tosiasiallinen syy kuolemalle.⁴²

Tapon tunnusmerkistö edellyttää tekijältä tahallisuutta, joka voi esiintyä asteisena. Tahallisuus esiintyy rikosoikeuden näkökulmasta kolmen asteisena; tarkoitus-, varmuus- ja todennäköisyystahallisuutena.⁴³ Kun tekijän varsinainen tarkoitus on tekohetkellä ollut aiheuttaa tunnusmerkistön edellyttämä seuraus, eli tappaa toinen ihminen, on kyseessä tarkoitustahallisuus⁴⁴. Varmuustahallisuus taas on kyseessä, mikäli tekijän varsinainen tarkoitus ei ole ollut henkilön tappaminen, mutta hän on käsittänyt, että tekonsa seurauksena ihminen kuolee varmasti⁴⁵. Mikäli henkilön tarkoitus ei ole ollut tappaminen, mutta hän on käsittänyt, tai hänen olisi tullut käsittää, että hänen tekonsa varsin todennäköinen seuraus on tunnusmerkistön täyttyminen, eli toisen ihmisen kuolema ja hän tästä huolimatta toteuttaa tarkoittamansa teon, tahallisuuden asteena on todennäköisyystahallisuus.⁴⁶

3.3 Murha

Jos tappo tehdään

1) vakaasti harkiten,

---

⁴⁰ RL 21:1

⁴¹ Lappi-Seppälä & Hakamies & Koskinen & Majanen & Melander & Nuotio & Nuutila & Ojala & Rautio 2008, s.470

⁴² Lappi-Seppälä ym. 2008, s.471

⁴³ Lappi-Seppälä ym. 2008, s.471–472

⁴⁴ Tapani & Tolvanen 2008, s.210

⁴⁵ Eml. s.218

⁴⁶ Eml. s.220–221

2) erityisen raa'alla tai julmalla tavalla,

3) vakavaa yleistä vaaraa aiheuttaen tai

4) tappamalla virkamies hänen ollessaan virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta taikka virkatoimen vuoksi

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava murhasta vankeuteen elinkaudeksi.

*Yritys on rangaistava.*⁴⁷

Murhan tunnusmerkistö edellyttää, että tapon tunnusmerkistö täyttyy, mutta tappo tehdään erityisen raskauttavissa oloissa, eli sitä voidaan pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Lisäksi teon tulee täyttää vähintäänkin yksi neljästä kvalifiointiperusteesta. Tapon törkeyttä arvioitaessa on otettava huomioon, että tappo on käytännössä aina tekona törkeä, jolloin arvioitavaksi ei tule teon yleinen moitittavuus vaan se, että onko teko törkeä myös tapoksi.⁴⁸

Ensimmäisenä kvalifiointiperusteena on tekijän vakaa harkinta. Vakaata harkintaa tekijä voi osoittaa esimerkiksi teon suunnitelmallisuudella ja huolellisella valmistautumisella.⁴⁹ Vakaata harkintaa osoittaa myös se, jos rikoksesta sovitaan toisen kanssa etukäteen tai esimerkiksi siitä maksetaan palkkio⁵⁰.

Murhan toisena kvalifiointiperusteena on tapon raakuus tai julmuus. Raakuutta ja julmuutta arvioitaessa on keskityttävä nimenomaan tekoon, eikä esimerkiksi tekijään. Lain esitöissä ei ole eroteltu raakuutta ja julmuutta toisistaan⁵¹, mutta oikeuskirjallisuudessa käsitteitä on selvennetty niin, että raakuus liittyy teon tekotapaan ja julmuus taas uhrin kokemaan

---

⁴⁷ RL 21:2

⁴⁸ Lappi-Seppälä ym. 2008, s.480–481

⁴⁹ Lappi-Seppälä ym. 2008, s.481–482

⁵⁰ Eml. s.487

⁵¹ HE 94/1993 vp, s.93

kärsimykseen. Teon raakuuteen vaikuttaa siis tekotapa ja esimerkiksi tekovälineet ja julmana tekoa voitaisiin pitää esimerkiksi tapauksessa, jossa teko ja uhrin kärsimys kestävät kauan.⁵²

Kolmannen kvalifiointiperusteena on vakavan yleisen vaaran aiheuttaminen. Tällöin teon tulee olla sellainen, että se on aiheuttanut tosiasiallisesti yleistä vaaraa, eikä vain uhkaa siitä.⁵³ Esimerkiksi räjähteiden tai ampuma-aseiden käyttäminen tekovälineinä yleisellä paikalla muiden ihmisten lähettyvillä voisi olla lain tarkoittamaa yleisen vaaran aiheuttamista.

Viimeisen kvalifiointiperusteen tarkoituksena on suojata lailla erityisesti järjestystä ja turvallisuutta ylläpitäviä virkamiehiä, mutta myös muita virkaansa hoitavia virkamiehiä. Jotta virkamiehen tappaminen täyttäisi tämän kvalifiointiperusteen edellytykset, tappamisen tarkoitus tulisi olla nimenomaan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämisen estäminen.⁵⁴

3.4 Surma

Jos tappo, huomioon ottaen rikoksen poikkeukselliset olosuhteet, rikoksentehtäjän vaikuttimet tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty, rikoksentehtäjä on tuomittava surmasta vankeuteen vähintään neljäksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

*Yritys on rangaistava.*⁵⁵

Surma on tapon tunnusmerkistön täyttävä teko, jonka moitittavuus on kuitenkin huomattavasti vähäisempää kuin tapossa. Lain tarkoittama poikkeuksellinen olosuhde voi olla esimerkiksi pakkotilaa⁵⁶ muistuttava tilanne, jossa tekijä kokee toisen tappamisen olevan ainoa keino päästä pois esimerkiksi poikkeuksellisen väkivaltaisesta parisuhteesta.⁵⁷

⁵² Lappi-Seppälä ym. 2008, s.488

⁵³ Lappi-Seppälä ym. 2008, s.493

⁵⁴ HE 94/1993 vp, s.93

⁵⁵ RL 21:3

⁵⁶ Pakkotila (RL 4:5) on tilanne, jossa joudutaan uhraamaan oikeudellisesti suojattu oikeushyvä jonkin käsillä olevan vaaratilanteen takia. Pakkotilassa henkilö siis joutuu tilanteen vuoksi rikkomaan jotakin lakia. Rikosoikeudellisesti pakkotilatekoa voidaan pitää joko oikeutettuna, eli sallittuna tekona, se voi toimia anteeksiantoperusteena tai se voi lieventävän rangaistusta. (Tapani & Tolvanen 2013, s.334–335)

⁵⁷ Lappi-Seppälä ym. 2008, s.499

Rikoksenteijän vaikuttimilla tarkoitetaan esimerkiksi säälistä tai toisen henkilön pyynnöstä tehtyä tappoa⁵⁸.

3.5 Törkeä pahoinpitely

Törkeä pahoinpitely on pahoinpitelyn törkeä tekumuoto, joten törkeän pahoinpitelyn täyttyminen vaatii pahoinpitelyn tunnusmerkistön täyttymisen. Tämän vuoksi törkeän pahoinpitelyn määrittelemiseksi on määriteltävä myös pahoinpitely, vaikka perusmuotoisen pahoinpitelyn valmistelu ei ole kriminalisoitua.

Pahoinpitely. *Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa teemmättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.*

*Yritys on rangaistava.*⁵⁹

Pahoinpitelyn tunnusmerkistö sisältää tekoja, joissa käytetään ruumiillista väkivaltaa ja joissa sitä ei edellytetä. Teoissa, joissa ruumiillista väkivaltaa ei käytetä, on uhrille aiheuduttava jokin seuraus, joka vahingoittaa tämän terveyttä, aiheuttaa kipua tai aiheuttaa tiedottoman tai sitä vastaavan tilan. Mikäli teossa taas käytetään ruumiillista väkivaltaa, teon ei välttämättä tarvitse aiheuttaa näkyviä ulkoisia seuraamuksia.⁶⁰

Ruumiillinen väkivalta on ulkoista fyysistä väkivaltaa. Fyysinen väkivalta aiheuttaa uhrille usein kipua tai aiheuttaa fyysisen vamman. Ruumiillisena väkivaltana voidaan pitää esimerkiksi, lyömistä, repimistä ja maahan kaatamista. Ruumiillisen väkivallan käyttäminen ei edellytä vamman syntymistä ja näin ollen esimerkiksi toisen hiusten leikkaaminen vastoin tämän tahtoa on ruumiillista väkivaltaa. Tällöin teko ei aiheuta vammaa, mutta uhrin ruumiillista koskemattomuutta on loukattu.⁶¹

---

⁵⁸ HE 94/1993 vp, s.94

⁵⁹ RL 21:5

⁶⁰ Lappi-Seppälä ym. 2008, s.504

⁶¹ Lappi-Seppälä ym. 2008, s.505

Teko, joka vahingoittaa toisen terveyttä, olisi esimerkiksi myrkytys tai tarttuvan taudin tahallinen tartuttaminen. Tällaisten tekojen toteuttamiseen ei tarvita ruumiillista väkivaltaa, mutta oleellista on, että nämä teot ovat konkreettisesti vahingoittaneet jollain tavalla uhrin terveyttä esimerkiksi vamman tai sairauden muodossa.⁶²

Pahoinpitelyn tunnusmerkistö sisältää myös tekoja, joissa uhri saatetaan tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan ilman ruumiillista väkivaltaa. Tällaisia tekoja ovat esimerkiksi toisen hypnotisoiminen tai nukuttaminen ilman tämän lupaa.⁶³

Törkeä pahoinpitely. *Jos pahoinpitelyssä*

- 1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,
- 2) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla tai
- 3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava törkeästä pahoinpitelystä vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

*Yritys on rangaistava.*⁶⁴

Ensimmäisen kohdan kvalifiointiperusteet liittyvät uhrille aiheutuneisiin pahoinpitelyn seurauksiin. Vaikea ruumiinvamma on vallitsevan oikeuskäytännön perusteella esimerkiksi silmän menettäminen tai kasvojen rumentuminen esimerkiksi suuren arven takia⁶⁵. Vakavana sairautena on oikeuskäytännön mukaan pidetty esimerkiksi HI-virusta⁶⁶. Hengenvaarallisen tilan tarkoitetaan sitä, että uhrille aiheutunut vamma tai muu pahoinpitelyn seuraus on todella niin vakava, että se uhkaa uhrin henkeä. Ei siis riitä, että teko on luonteeltaan hengenvaarallinen. Esimerkiksi sisäelimiin asti yltäneet pistohaavat on katsottu hengenvaaralliseksi.⁶⁷

---

⁶² Lappi-Seppälä ym. 2008, s.505–506

⁶³ Lappi-Seppälä ym. 2008, s.506.

⁶⁴ RL 21:6

⁶⁵ Lappi-Seppälä ym. 2008, s.511

⁶⁶ Matikkala 2000, s. 111

⁶⁷ Lappi-Seppälä ym. 2008, s.511

Törkeän pahoinpitelyn toisena kvalifiointiperusteena on teon raakuus tai julmuus. Raakuus ja julmuus on tässä tutkimuksessa käsitelty murhan yhteydessä kohdassa 3.3.

Kolmannen kohdan mukaan pahoinpitely on törkeä, mikäli siinä käytetään ampuma-, teräasetta tai näihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä⁶⁸. Kuten törkeissä rikoksissa yleensäkin, pelkän kvalifiointiperusteen täytyminen ei yksinään riitä siihen, että pahoinpitelyä voidaan pitää törkeänä, vaan rikoksen on myös kokonaisuutena arvostellen oltava törkeä. Esimerkiksi teräseen käyttö pahoinpitelyrikoksessa ei vallitsevan oikeuskäytännön mukaan automaattisesti täytä törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistöä⁶⁹.

3.6 Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu

Joka 1–3 tai 6 §:ssä tarkoitetun rikoksen tekemistä varten

1) pitää hallussaan ampuma- tai teräasetta tai muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä taikka välinettä, joka soveltuu erityisesti käytettäväksi välineenä rikoksessa,

2) sopii toisen kanssa tai laatii yksityiskohtaisen suunnitelman jonkin mainitun rikoksen tekemisestä tai

3) palkkaa, käskää tai muuten yllyttää toista mainitun rikoksen tekemiseen taikka lupautuu tai tarjoutuu tekemään sen

on tuomittava törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Jos vaara rikoksen toteuttamisesta on ollut muista kuin satunnaisista syistä vähäinen taikka jos henkilö on vapaaehtoisesti luopunut rikoksen valmistelusta, estänyt sen jatkumisen tai muuten poistanut oman toimintansa merkityksen rikoksen valmistelussa, 1 momenttia ei kuitenkaan sovelleta.⁷⁰

Törkeään henkeen tai terveyteen kohdistuvaan rikoksen valmisteluun voi syyllistyä kolmella seuraavaksi esitetyllä tavalla. Oleellista on, että vaikka jokin pykälän ensimmäisen

⁶⁸ Ks. 3.6.1: Ampuma-ase, teräse sekä näihin rinnastettavat hengenvaaralliset välineet

⁶⁹ Esim. KKO: 2014:6 (A oli painin yhteydessä aiheuttanut puukolla B:lle viiltohaavan kaulaan. A:n katsottiin aiheuttaneen haavan tahallaan, mutta KKO piti tekoa vain perusmuotoisena pahoinpitelynä, sillä teko ei kokonaisuutena arvostellen ollut törkeä.)

⁷⁰ RL 21: 6 a

momentin kolmesta kohdasta täyttyisi, täytyy tekijän tosiasiallinen tarkoitus nimenomaan olla törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tosiasiallinen valmistelu.⁷¹

3.6.1 Ampuma-ase, teräase sekä näihin rinnastettavat hengenvaaralliset välineet

Ampuma-ase määritellään ampuma-aselain toisessa pykälässä⁷². Ampuma-aseisiin rinnastettavia hengenvaarallisia välineitä määriteltäessä hallituksen esityksessä, koskien eräiden törkeiden rikosten valmistelun kriminalisointia⁷³, viitataan törkeää pahoinpitelyä ja törkeää ryöstöä koskevien lakien esitöihin sekä niitä koskevaan vallitsevaan oikeuskäytäntöön. Törkeää ryöstöä koskevassa hallituksen esityksessä ampuma-aseeseen rinnastettavina hengenvaarallisina välineinä pidetään esimerkiksi erilaisia pommeja ja räjähteitä sekä tukahduttavia tai myrkyllisiä kaasupanoksia⁷⁴.

Teräaseita taas ovat muun muassa tikarit, stiletit ja pistimet⁷⁵. Esimerkit teräaseisiin rinnastettavista hengenvaarallisista välineistä löytyy teräaseasetuksesta⁷⁶. Asetuksen mukaan tällaisiksi välineiksi voidaan luokitella esimerkiksi miekat, heittopuukot sekä ketjuista, vaijereista tai kaapeleista valmistetut terä- tai lyömäaseita vastaavat välineet.⁷⁷

Ensimmäinen kohta siis kriminalisoi näiden esineiden hallussapidon, mikäli niitä pidetään hallussa törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tekemistä varten. Oleellista on, että näitä esineitä pidetään hallussa jonkin konkreettisen yksilöidyn teon tekemistä varten. Hallussa pidetyn tekovälineen tulee siis olla viimekätiseen teon täytäntöönpanoon soveltuva tekoväline.⁷⁸

Esimerkiksi henkilö, joka suunnittelee pommi-iskua, ei voi syyllistyä törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmisteluun hankkiessaan ampuma-aseita ja veitsiä aina-kaan pykälän ensimmäisen momentin ensimmäisen kohdan perusteella. Vaikkakin hänellä

---

⁷¹ HE 141/2012 vp, s.34

⁷² Ampuma-aselaki 9.1.1998/1

⁷³ HE 141/2012 vp, s.35–36

⁷⁴ HE 66/1988 vp, s.99

⁷⁵ HE 141/2012 vp, s.36

⁷⁶ Teräaseasetus on kumottu 1.10.2003, kun järjestyslaki astui voimaan. HE 141/2012 viittaa hallituksen esitykseen koskien törkeää ryöstöä (HE 66/1988 vp, s. 99), jossa teräaseisiin rinnastettavien välineiden määrittelyssä on lähteenä käytetty teräaseasetusta 409/77.

⁷⁷ Teräaseasetus 409/77 1§

⁷⁸ HE 141/2012 vp, s.35

olisi näillä välineillä mahdollisuus toteuttaa monta ihmishenkeä vaativa isku, ei näiden välineiden hallussapito yksinään täytä tämän rikoksen tunnusmerkistöä.

3.6.2 Sopiminen ja yksityiskohtaisen suunnitelman laatiminen

Toinen kohta pitää sisällään kaksi tekotapaa; toisen kanssa sopimisen ja yksityiskohtaisen suunnitelman laatimisen.⁷⁹

Sopimisen muotoa ei lain esitöissä ole määritelty⁸⁰. Sopimus voi siis olla suullinen tai kirjallinen. Kirjallista sopimusta tuskin tosielämässä tehdään perinteisenä sopimuksena, jossa osapuolet allekirjoittavat sopimuksen, vaan kyseessä voisi olla esimerkiksi erilaisissa sähköisissä viestintäpalveluissa käyty keskustelu, jonka lopputuloksena voidaan pitää molempien hyväksymää sopimusta. Merkityksellistä sopimuksessa on vain se, että kaksi tai useampi ihminen ovat sopineet jonkin konkreettisen rikoksen tunnusmerkistön täyttävän teon tekemisestä. Merkitystä ei ole sillä, aikooko jompikumpi sopijoista tehdä kyseisen teon vai onko tekijänä joku kolmas henkilö. Oleellista on, että on sovittu jonkun konkreettisen teon tekemisestä. Sopimuksen ei tarvitse olla yksityiskohtainen, mutta sen kohde on yksilöitävä. Kohteena voi olla joku tietty henkilö tai jokin ennalta suunniteltu kohdejoukko, kuten vaikka esimerkiksi oppilaitoksen sisällä olevat oppilaat ja opettajat. Sopimuksen osapuolilla täytyy olla tosiasiallinen tarkoitus teon toteuttamiseksi, eikä siten pelkkä asiasta keskustelu tai mielipiteiden vaihtaminen ole rangaistavaa.⁸¹

Yksityiskohtaisena suunnitelmana taas voidaan pitää teon toteutumisen kannalta välttämättömyyden faktatietoihin perustuvaa suunnitelmaa. Suunnitelman ei tarvitse olla täydellinen, pienimmätkin yksityiskohdat huomioiva, mutta sen täytyy olla merkittävästi yksityiskohtaisempi, kuin pääpiirteisesti suunniteltu teko.⁸² Esimerkiksi korkein oikeus ei pitänyt yksityiskohtaisena suunnitelmana niin sanotun kunniamurhan valmistelusta syytetyn miehen toimintaa⁸³. Mies uhkasi toistuvasti tappaa siskonsa, mutta hän oli luetellut useita eri surmaamistapoja, kuten ampumisen, nälkään näännyttämisen, puukottamisen sekä syömisen. Korkein

---

⁷⁹ HE 141/2012 vp, s.36

⁸⁰ HE 141/2012 vp, s.36

⁸¹ Eml. s.36

⁸² HE 141/2012 vp, s.36–37

⁸³ KKO: 2017:52

oikeus katsoi siis, ettei näyttöä ole yksityiskohtaisesta suunnitelmasta, eikä tältä osin teko täyttänyt törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tunnusmerkistöä.

3.6.3 Yllyttäminen, lupautuminen ja tarjoutuminen

Yllyttämistä voidaan pitää ikään kuin yläkäsitteenä, joka pitää sisällään käskemisen ja palkkaamisen. Muu yllyttäminen voisi lain esitöiden mukaan olla esimerkiksi kiristämistä, uhkailemista, painostamista tai jokin muu yritys saada toinen toteuttamaan haluamansa teko.⁸⁴

Palkkaaminen, käskeminen tai muu yllyttäminen saattavat jo pitää sisällään tämän pykälän toisen kohdan tarkoittamia tekoja. Varsinkin palkatessa tai käskiessä usein tehdään sopimus rikoksen toteuttamisesta. Esimerkiksi palkkaaminen edellyttää lähes aina sopimuksen syntymistä, eli sovitaan tietyn teon toteuttamisesta tiettyä palkkiota vastaan.⁸⁵

Käskemisestä annetaan lain esitöissä esimerkki järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnasta. Käskeminen voi hierarkkisessa ryhmässä olla ylhäältä annettu käsky toteuttaa tietty teko. Käskyä ei tarvitse antaa yhdelle henkilölle, vaan sen voi antaa henkilökoukulle. Tällöin kuitenkin käskyn antajan aseman tulee olla sellainen, että voidaan olettaa henkilökoukon noudattavan tämän antamaa käskyä.⁸⁶

Kolmatta kohtaa voidaan soveltaa myös tilanteisiin, joissa joku yrittää saada toisen tekemään tapon, murhan, surman tai törkeän pahoinpitelyn, mutta toinen henkilö ei suostu toteuttamaan tulevaa tekoa.⁸⁷ Tällaista epäonnistunutta sopimuksen tekoa voitaisiin käytännössä pitää törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun yrityksenä.

Lupautuminen ja tarjoutuminen taas ovat valmisteltavan rikoksen tekijän tahdonilmauksia. Lupautuminen ja tarjoutuminen ovat joko seurauksia siitä, kun toinen henkilö on palkannut, käskenyt tai muuten yllyttänyt tätä tekemään kyseessä olevan teon tai ne voivat olla myös yksipuoleisia tahdonilmauksia. Tällöin henkilö lupautuu tai tarjoutuu pyytämättä tekemään teon toisen puolesta. Tunnusmerkistön täyttymiseksi toisen ei tarvitse hyväksyä tällaista

---

⁸⁴ HE 141/2012 vp, s.37

⁸⁵ HE 141/2012 vp, s.37

⁸⁶ HE 141/2012 vp, s.37

⁸⁷ HE 141/2012 vp, s.37

tarjousta tai muutoinkaan olla siitä kiinnostunut. Kolmannen kohdan kaikissa tekemuodoissa tekijän on oltava vakavissaan, eikä pelkkä pilailu tai uhoaminen täytä vielä rikoksen tunnusmerkistöä.⁸⁸

3.6.4 Teon kokonaisarvostelu

Jotta tekoa voidaan pitää tämän pykälän mukaisena rangaistavana rikoksen valmisteluna, on tekoa arvioitava kokonaisuutena. Vaikkakin jokin edellä esitetyistä kolmesta kohdasta täytyisi, on kokonaisarvosteluun kiinnitettävä huomiota, sillä pykälän kolmanteen momenttiin on lisätty vaaravaatimus. Valmistelun on siis aiheutettava vähäistä suurempi vaara valmistellun rikoksen toteutumiselle. Lain esitöissä on valmistelun vaarallisuuteen vaikuttaviksi seikoiksi listattu muun muassa tekijöiden lukumäärä ja tekijöihin liittyvät muut seikat, tekijöiden valmisteleva suunnitelma sekä käytössä olevat keinot, uhriin liittyvät seikat, sekä teon aikataulutus. Mitä kauemmas tulevaisuuteen suunniteltu teko ajoittuu, sitä epätodennäköisempänä sen toteutumista voidaan pitää. Valmistellun teon lähestyessä, vaara rikoksen toteutumisesta kasvaa. Mikäli kesken valmistelun vaara rikoksen toteutumisesta lakkaa tai alenee huomattavasti jostakin muusta kuin satunnaisesta syystä, katsotaan valmistelun silloin päättyneen.⁸⁹

3.7 Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu oikeuskäytännössä

Kuten tässä tutkimuksessa on aiemmin tullut ilmi, törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu ei ole vielä vakiintunut oikeuskäytännössä eikä kyseisestä rikosnimikkeestä ole juurikaan ennakkotapauksia. Ennakkotapausten vähäisen määrän vuoksi lainvoimaisten tuomioiden keskenään vertaaminen ei ole tarkoituksenmukaista⁹⁰. Rikoksen valmistelun toteen näyttäminen voi olla hankalaa⁹¹ ja tämä lienee yksi syy sille, minkä takia oikeuskäytäntö muovautuu hitaasti. Poliisin tietoon tulleiden epäiltyjen törkeiden henkeen tai terveyteen kohdistuneiden rikosten valmistelujen vähäinen määrä vaikuttanee siihen, miksi korkeammissa oikeusasteissa ei juurikaan ole käsitelty kyseistä rikosnimikettä.

---

⁸⁸ HE 141/2012 vp, s.37

⁸⁹ HE 141/2012 vp, s.38

⁹⁰ *Elo* 2017 s. 44

⁹¹ HE 141/2012 vp, s.8

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen aineisto

Tämän tutkimuksen aineistona toimi poliisiasiain tietojärjestelmään (PATJA) kirjatut rikosilmoitukset, joissa tutkittavana rikosnimikkeenä oli törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu. Tutkimuksessa huomioitiin kaikki vuosina 2013–2017 kirjatut rikosilmoitukset. Aineiston laajuus on 104 rikosilmoitusta.

Esitutkintalain mukaan poliisi on velvollinen aloittamaan esitutkinnan, mikäli sen tietoon tulee seikka, jonka perusteella on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen⁹². PATJAan on siis kirjattu kaikki poliisin tietoon tulleet teot, joissa on syytä epäillä, että on tapahtunut rikos. Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto pitää siis sisällään poliisin tietoon tulleita tekoja, joiden perusteella poliisilla on ollut syytä epäillä rikoksen tapahtuneen ja poliisi on aloittanut rikoksen selvittämiseksi esitutkinnan. Tutkimus ei ota kantaa siihen, onko poliisin epäily tapahtuneesta rikoksesta aiheellinen, eikä se myöskään ole tutkimuksessa käytetystä aineistosta selvitettävissä. Osassa tutkimusaineiston rikosilmoituksissa on tehty jo päätös tutkinnan päättämisestä, eikä näiden tekojen osalta asia siirry syyttäjälle syyteharkintaan. Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu on rikosnimikkeenä rikoslaissa niin uusi tulokas, ettei siitä vielä ole annettu montaa lainvoimaista tuomiota, joten tällaisessa tutkimuksessa epäiltyjen rikosten käsittely on järkevämpää kuin vähälukuisten lainvoimaisen tuomion saaneiden rikosten käsittely.

Aineistossa ei ole kaikkia tekoja, jotka täyttävät törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun tunnusmerkistön vuosina 2013–2017. Aineistossa on vain poliisin tietoon tulleet epäillyt rikokset, eikä piilorikollisuuden⁹³ osuutta ole huomioitu. On myös mahdollista, että PATJAan on kirjattu rikosilmoituksia eri rikosnimikkeellä (esimerkiksi laiton uhkaus tai toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito) vaikka tekoa voitaisiin tutkia myös yhtä lailla törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmisteluna.

---

⁹² Esitutkintalaki (ETL, 22.7.2011/805) 3:3

⁹³ Piilorikollisuus = Rikos, joka ei tule poliisin tietoon ja jota siten ei rikoksena rekisteröidä. (<https://www.stat.fi/meta/kas/piilorikollisuus.html>. Luettu 19.6.2018)

4.2 Tutkimusaineiston pohjalta luotu tilasto

Tutkimusta varten tutkimusaineiston rikosilmoituksista luotiin tilasto, joka pitää sisällään epäiltyyn liittyviä tunnistetietoja, rikoksen kohteen sekä tavan, jolla epäilty rikos on tullut poliisin tietoon.

Tutkimuksen reliabiliteetin kannalta tämän tilaston esittäminen tutkimuksen yhteydessä olisi tärkeää, mutta tilasto on luonteeltaan sellainen, että sen sisältämät epäillyt rikokset ovat melko helposti yksilöitävissä, joten tilaston esittäminen julkiseksi luokitellun opinnäytetyön yhteydessä ei ole mahdollista. Lisäksi moni rikosilmoitus on salassa pidettävä, sillä rikoksen esitutkinta on yhä kesken. Tilasto on esitetty tutkimuksen tarkastusvaiheessa opinnäytetyön ohjaajalle ja tämän jälkeen tilasto on tuhottu.

4.2.1 Epäilty

Tutkimusta varten jokaisesta tutkimusaineistoon kuuluvasta rikosilmoituksesta tilastoitiin niiden henkilöiden ikä, sukupuoli sekä kansalaisuus, jotka olivat epäillyn asemassa. Rikosilmoituksissa, joissa tutkinta oli jo päätetty, epäillyt henkilöt olivat asemassa muu henkilö. Näitä henkilöitä käsitellään tässä tutkimuksessa rikoksesta epäiltyinä. Mikäli epäillyn rikoksen tapahtuma-aika on pitkä ja rikoksesta epäillyn syntymäpäivä osuu keskelle tapahtumaaikaa, on epäillyn ikä merkitty sen mukaan, kuinka vanha hän oli teon alkamishetkellä. Myös epäiltyjen lukumäärä yhtä rikosnimikettä kohti tilastoitiin. Epäiltyjen kansalaisuutta ei tarkastettu erikseen muista lähteistä, joten tutkimuksessa luotetaan PATJAan kirjatun kansalaisuuden oikeellisuuteen.

4.2.2 Rikoksen kohde

Rikoksen kohteen määrittely rikosilmoituksista oli paikoin hankalaa. Tilastoinnissa määritettiin rikoksen kohde epäillyn näkökulmasta katsoen. Rikoksen kohteen määrittämiseksi oli käytävä läpi koko rikosilmoituksen selostusosa, joka on kirjallinen kuvaus poliisin tietoon tulleista asiaan vaikuttavista seikoista sekä poliisin tekemistä toimenpiteistä. Suuressa osassa rikosilmoituksia ei ollut pääteltävissä, mikä oli epäillyn rikoksen kohde. Rikoksen kohteen puuttuminen tutkimuksen yhteydessä tehdystä tilastosta vaikuttanee tutkimustuloksiin

erityisesti, kun tilastoa tarkastellaan lähemmin luokittelemalla rikoksia kohteen mukaisesti. Tällöin luokittelun ulkopuolelle jää rikosilmoituksia, jotka kuuluisivat johonkin luokiteltuun kategoriaan, mutta kohteen ollessa tuntematon, ei näitä rikosilmoituksia voida huomioida. Tällöin kyseiset rikosilmoitukset jäävät tilaston ulkopuolelle, joka osaltaan vaikuttaa tutkimuksen reliabiliteettiin ja tutkimustuloksiin. On vaikeaa arvioida, miten suuri vaikutus kohteen puuttumisella on, sillä aineiston pienen koon vuoksi luokittelemattomat rikosilmoitukset voisivat muuttaa tutkimustulosta huomattavasti, mikäli ne olisivat luokiteltavissa.

5 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Viidennessä luvussa esitellään ensin koko tutkimusaineistosta tehtäviä havaintoja. Tämän jälkeen aineistoa tarkastellaan lähemmin niin, että rikosilmoitukset ovat jaettu rikoksen kohteen mukaan kategorioihin, joita kutsutaan tässä tutkimuksessa kohdetyypeiksi. Kohdetyyppien lähemmän tarkastelun jälkeen luvussa käsitellään kohdetyyppien välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia.

5.1 Huomioita koko aineistosta

Koko aineisto pitää sisällään 104 rikosilmoitusta, joissa on yhteensä 123 henkilöä epäiltynä törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta. Rikoksesta epäiltyjä on siis yhtä rikosilmoitusta kohden 1,18. Aineiston rikosilmoituksissa rikoksesta epäillyn on epäilty valmistelevalta rikoksesta yksin ilman rikoskumppania 85%:ssa tapauksista, sillä rikosilmoituksia, joissa on enemmän kuin 1 rikoksesta epäilty, on aineistossa vain 16 kappaletta. Tutkimusaineistossa on 7 rikosilmoitusta, jossa epäiltyä ei ole kyetty selvittämään. Näiden rikosilmoituksen osuus koko aineistosta on vain noin 7%.

Tilastosta selvisi, että tutkimusaineiston rikosilmoituksissa oli epäillyn asemassa vain 8 muun kuin Suomen kansalaista. Tällöin Suomen kansalaisten osuus kaikista epäillyistä on 93%. Epäillyt rikokset, joissa epäiltynä oli ulkomaalainen henkilö, oli jaoteltavissa kohteen mukaan useaan eri kohdetyyppiin, joten aineistosta ei ole havaittavissa, että ulkomaalaisten osuus olisi korostunut kohteeltaan tiettyihin kohdetyyppiin.

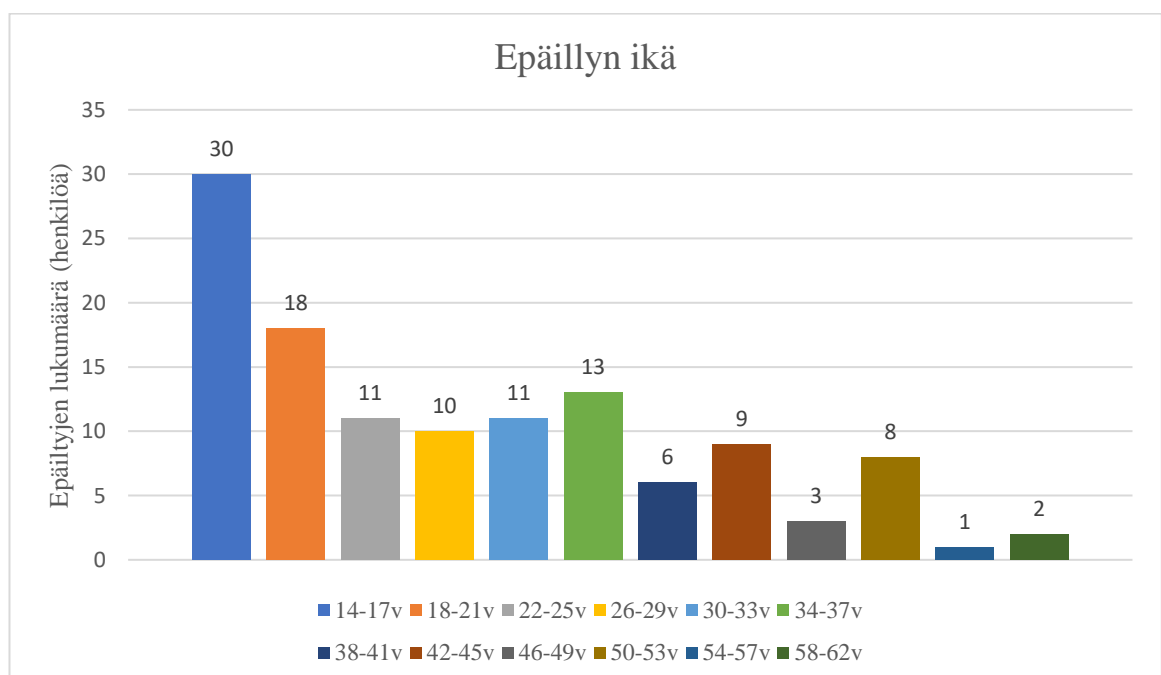
Rikoksesta epäiltyjen sukupuolijakauma on erittäin epätasainen, sillä epäillyistä miehiä on 97 ja naisia 26. Miesten osuus epäillyistä on siis 79% ja naisten osuus 21%. Rikosilmoituksia, joissa epäilty ei ole tiedossa, ei huomioida tässä tutkimuksessa sukupuolijakaumaa laskeuttaessa. Mikäli naisten ja miesten osuutta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta verrataan toteutuneisiin henkirikoksiin, on sukupuolijakauma samankaltainen. Vuosina 2003–2006 naisten osuus henkirikoksen tekijöistä oli 11,6%, jolloin miesten osuudeksi jää 88,4%.⁹⁴

---

⁹⁴ *Lehti* 2018, s.25

Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta epäiltyjen henkilöiden sekä henkirikoksen toteuttaneiden henkilöiden sukupuolijakaumassa on siis noin 10 prosenttisyksikön ero. Tutkimuksen aineisto ei anna vastausta siihen, mistä ero johtuu. Eroa ei tule ylitulkita, sillä tämän tutkimuksen aineiston sisältämät teot ovat ainoastaan epäiltyjä rikoksia eikä niistä ole selvitetävissä, olisiko valmistelluksi epäilty rikos toteutuessaan aiheuttanut kohteen kuoleman, jolloin tekoa voitaisiin pitää henkirikoksena vai olisiko teko mahdollisesti tulkittavissa törkeäksi pahoinpitelyksi.

Tutkimusaineiston epäillyt ovat iältään keskimäärin noin 28,88-vuotiaita, nuorimpien ollessa 14-vuotiaita ja vanhimman ollessa 62-vuotias. Epäiltyjen ikäjakauma on nähtävissä kuviossa 1. Epäiltyjen mediaani-ikä on 26 vuotta. Alle 18-vuotiaita heistä on 30 henkilöä eli alaikäisten osuus koko aineistossa on noin 23%. Rikoksesta epäillyt naiset ovat keskimäärin 25,54-vuotiaita, kun taas miehet ovat muutaman vuoden vanhempia eli 29,18-vuotiaita. Rikoksista epäiltyjen nuorten huomattavan suuri määrä selittyy osin oppilaitoksiin kohdistuvilla epäillyillä rikoksilla. Oppilaitokseen kohdistuvassa rikoksessa alle 18-vuotiaita epäiltyjä on 15 henkilöä, läheiseen kohdistuvassa rikoksessa kaksi henkilöä ja virkamieheen kohdistuvassa rikoksessa kolme henkilöä. Edellä mainittujen lisäksi aineistossa on 10 muuta alle 18-vuotiasta rikoksesta epäiltyä, mutta heidän valmistelluksi epäillyn rikoksen kohdetta ei kyetty määrittelemään.

Kuvio 1. Tutkimusaineiston epäiltyjen ikäjakauma (n=123)

5.2 Miten epäilty rikokset tulivat poliisin tietoon

Tutkimusaineiston rikosilmoitusten selostusosasta on valtaosassa nähtävissä tapa, jolla epäilty rikos on tullut poliisin tietoon⁹⁵. Ilmitulo tavalla ei kuitenkaan useassa tapauksessa ole esitutkinnan kannalta juurikaan merkitystä, joten aineisto sisältää 26 rikosilmoitusta, joista ei ole pääteltävissä, kuinka epäilty rikos on tullut poliisin tietoon. Aineiston rikoksista 17 kappaletta eli noin 16% oli tullut poliisin tietoon toisen viranomaisen ilmoituksen perusteella. Valtaosassa kyseessä oli joko terveydenhuollon tai koulun henkilökunnan tekemä ilmoitus poliisille.

Poliisin oman toiminnan johdosta epäiltyjä rikoksia tuli ilmi 20 kappaletta eli noin 19% tapauksista. Suurin osa näistä oli rikos- tai poliisitutkinnan yhteydessä esiin tulleita seikkoja, joiden perusteella poliisilla oli syytä epäillä törkeää henkeen tai terveyteen kohdistuvaa rikoksen valmistelua.

Hätäkeskukseen soitettujen puheluiden ansiosta poliisin tietoon tuli 19 kappaletta epäiltyjä törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmisteluja eli noin 18% tapauksista. Näissä tapauksissa lähes kaikissa oli käynnissä jokin akuutti tilanne, jolloin hätäkeskus välitti tehtävän poliisille.

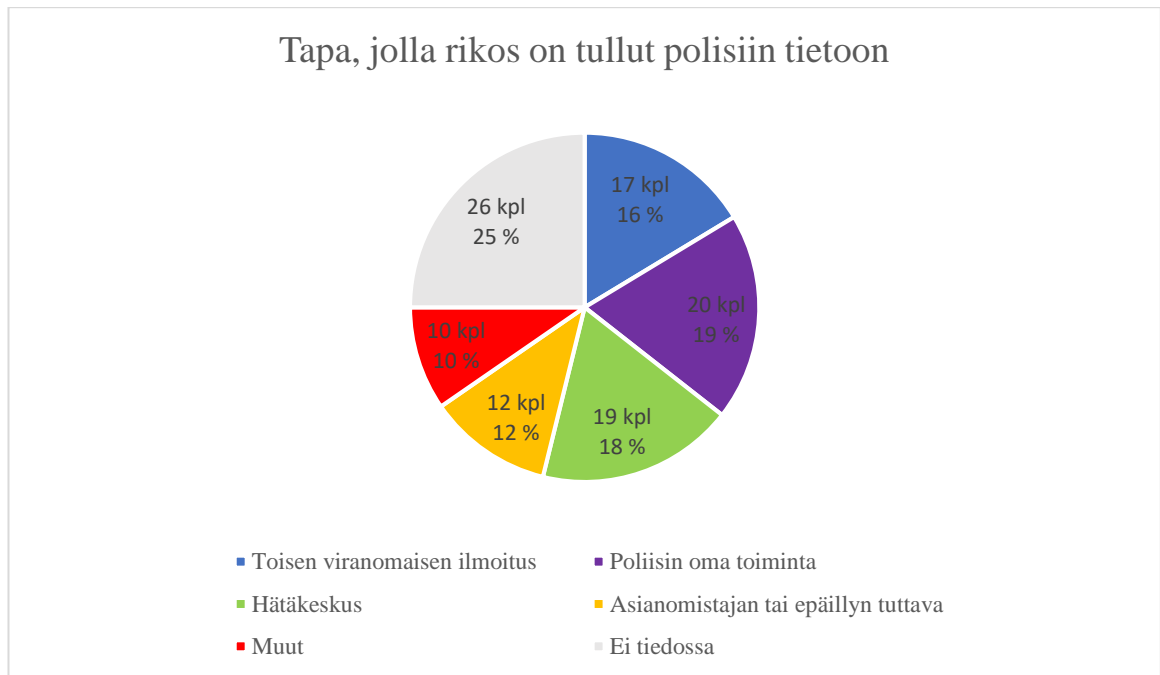
Rikoksen asianomistajan tai epäillyn tuttavan tekemä ilmoitus johti kahteentoista esitutkintaan. Näiden ilmoitusten osuus kaikista poliisin tietoon tulleista epäillyistä rikoksista on noin 12%.

Muut aineiston rikosilmoitukset, joissa rikoksen ilmitulo voitiin määritellä, tulivat poliisin tietoon muun muassa vihjeiden tai julkisesti esitettyjen uhkausten perusteella.

Kun tarkastellaan rikoksen kohdetyypeittäin tapaa, jolla epäilty rikos on tullut poliisin tietoon, ei ole havaittavissa, että kohdetyyppien välillä olisi juurikaan eroja tai että jokin yksittäinen tapa linkittyisi vahvasti tietyn tyyppiin rikoksiin. Kuviossa 2 esitellyt tavat siis jakautuvat tasaisesti eri kohdetyyppien mukaan luokiteltuihin rikoksiin.

---

⁹⁵ Ks. Kuvio 2

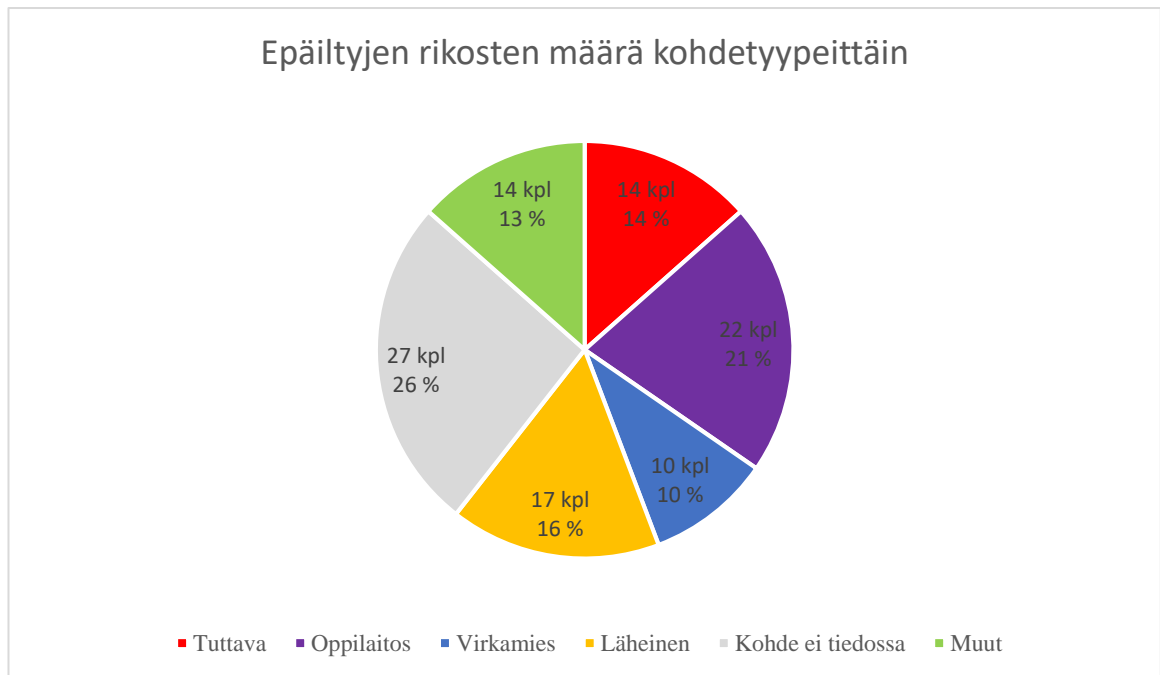

Kuvio 2. Tapa, jolla tutkimusaineiston epäilty rikos on tullut poliisiin tietoon (n=104)

5.3 Rikoksen kohteet

Tutkimuksessa aineiston rikosilmoitukset jaetaan kohdetyyppeihin rikoksen kohteen perusteella. Jokaisessa kohdetyypissä on vähintään kymmenen rikosilmoitusta. Tutkimusaineisto sisältää 27 rikosilmoitusta, joista ei voida määrittellä, kuka tai mikä on valmisteltavaksi epäillyn rikoksen kohde. Näiden ilmoitusten lisäksi aineistossa on 14 rikosilmoitusta, jotka ovat kohteensa puolesta haastavia luokitella mihinkään. Näiden rikosilmoitusten luokittelu ei ole tarkoituksenmukaista, sillä näistä syntyvät kohdetyypit olisivat rikosilmoitusmäärältään niin pieniä, ettei niiden vertailu olisi tutkimuksen kannalta järkevää. Luokiteltavissa rikosilmoituksissa rikoksen kohteena on epäillyn tuttava, läheinen, oppilaitos tai virkamies. Näihin kohdetyyppeihin luokiteltavia rikosilmoituksia on yhteensä 63 kappaletta⁹⁶, eli noin 61% tutkimusaineistosta ja niitä tarkastellaan lähemmin luvuissa 5.3-5.6. Mikäli lasketaan kohdetyyppeihin luokiteltavien rikosilmoitusten osuus niistä rikosilmoituksista, joissa rikoksen kohde on selvillä, osuus on 82%.

⁹⁶ Ks. kuvio 3

Kuvio 3. Epäiltyjen rikosten määrä kohdetyypeittäin (n=104)

5.4 Tuttaviin kohdistuneet rikosten valmistelut

Tutkimusaineiston rikosilmoituksissa rikoksen kohteena on epäillyn tuttava 14 tapauksessa. Näissä rikosilmoituksissa epäiltyjä on yhteensä 22, jolloin epäiltyjä on keskimäärin 1,57 yhtä rikosilmoitusta kohden, joka on huomattavan suuri määrä, sillä keskimäärin tutkimusaineiston rikosilmoituksissa yhtä rikosilmoitusta kohden on 1,18 epäiltyä. Tuttava on varsin epämääräinen käsite, mutta tässä tutkimuksessa rikoksen kohde on määritelty epäillyn tuttavaksi, mikäli rikosilmoituksesta on voinut päätellä sen, että epäilty sekä rikoksen kohde tuntevat toisensa, eivätkä he ole keskenään sukua taikka kumppaneita.

Tuttavaan kohdistuvasta rikoksesta epäilty. Naisten osuus tuttavaansa kohdistuvan rikoksen epäillyistä on yllättävän pieni, mikäli osuutta verrataan muihin kohdetyyppeihin. Tutkimusaineistossa on vain kaksi rikosilmoitusta, jossa naisen epäillään valmistelleen törkeää henkeen tai terveyteen kohdistuvaa rikosta, jossa rikoksen kohteena on hänen tuttavansa. Naisten osuus tuttaviinsa kohdistuvista valmisteluista on siis vain noin 9%, jolloin miesten osuudeksi jää noin 91%. Tuttaviinsa kohdistuneen rikoksen valmistelusta epäiltyjen miesten ja naisten ikä on keskimäärin 32,5 vuotta.

5.5 Oppilaitoksiin kohdistuneiden rikosten valmistelut

Tutkimusaineisto sisältää 22 rikosilmoitusta, jossa rikoksen kohteena on oppilaitos. Oppilaitoksen osuus rikoksen kohteena on siis noin 21% koko tutkimusaineiston rikosilmoituksesta. Oppilaitoksiin kuuluvat peruskoulut, lukiot, ammattikorkeakoulut sekä yliopistot. Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen uhrina on aina oltava luonnollinen henkilö, joten tässä tutkimuksessa käsiteltäessä oppilaitosta valmistelun kohteena tarkoitetaan siis oppilaitoksessa opiskelevia, työskenteleviä sekä muutoin oleskeleviä ihmisiä.

Jotta tutkimusaineiston rikosilmoitusten perusteella kohteen on katsottu olevan oppilaitos, on rikosilmoituksesta käytävä ilmi, että epäilty valmistelisi tekoa, joka nimenomaan tapahtuisi oppilaitoksen tiloissa. Myös ilmoitukset, joissa tekopaikka ei ollut selvillä, mutta teko oli muutoin vahvasti kytköksissä koulumaailmaan esimerkiksi siten, että rikoksen kohteena olivat epäillyn koulukaverit, kuuluvat tähän kategoriaan ja rikoksen kohteen katsotaan olevan oppilaitos.

Oppilaitokseen kohdistuvasta rikoksesta epäilty. Tutkimusaineiston 22:ssa rikosilmoituksessa, joissa kohteena on oppilaitos, on yhteensä 29 epäiltyä eli keskimäärin 1,32 epäiltyä yhtä ilmoitusta kohden. Epäiltyjen määrä yhtä rikosilmoitusta kohden vaihtelee yhdestä kolmeen ja vain viidessä rikosilmoituksessa epäiltyjä on enemmän kuin yksi.

Kun oppilaitoksiin kohdistuvien rikoksen epäiltyjä vertaa kaikkiin aineiston epäiltyihin, suurin poikkeavuus on epäillyn ikä. Kun koko aineiston epäiltyjen keski-ikä on 28,88 vuotta, vaihtelee oppilaitoksiin kohdistuvissa rikoksissa epäillyn ikä 14 ja 42 vuoden välillä ja on keskimäärin 20,41 vuotta. Miespuoliset epäillyt on iältään keskimäärin 21,25-vuotiaita, kun taas naisten keskimääräinen ikä on 18,56 vuotta.

Alle 18-vuotiaiden epäiltyjen osuus oppilaitoksiin kohdistuvissa rikoksissa on erittäin suuri. 15 epäiltyä (52%) oli tekohetkellä alle 18-vuotiaita. Määrä on huomattavan suuri, sillä koko aineiston kaikista epäillyistä alle 18-vuotiaiden osuus on 23% ja mikäli epäillyistä jätetään huomioimatta edellä mainitut 15 oppilaitoksiin kohdistuvista rikoksista epäillyt, on alle 18-vuotiaiden osuus vain 15%.

Oppilaitoksiin kohdistuvissa rikoksissa epäillyistä 20 (69%) on sukupuoleltaan miehiä, kun taas naisten osuus epäillyistä on 9 (31%). Kun verrataan epäiltyjen sukupuolijakaumaa oppilaitoksiin kohdistuvien rikosten ja koko aineiston rikosten välillä, naisten osuus on oppilaitoksiin kohdistuvissa rikoksissa 10 prosenttiyksikköä suurempi. Naisten keskimääräistä suurempi osuus oppilaitoksiin kohdistuvissa rikoksissa selittynee ainakin osin tutkimusaineiston rikosilmoituksen vähäisellä määrällä, jolloin sattumalla on tilaston kannalta merkittävä vaikutus ja yksittäisen rikos, jossa on useampi nainen epäiltynä, saattaa vaikuttaa tilastoon huomattavan paljon.

5.6 Virkamiehiin kohdistuneiden rikosten valmistelut

Tutkimusaineisto sisältää 10 rikosilmoitusta (noin 10% koko tutkimusaineistosta), jossa rikoksen kohteena on virkamies. Virkamiehinä tässä tutkimuksessa pidetään niitä henkilöitä, joita voidaan valtion virkamieslain⁹⁷ tai lain kunnallisesta viranhaltijasta⁹⁸ mukaan pitää virkamiehinä sekä heidän joutumisensa rikoksen kohteeksi liittyä nimenomaan heidän virkaansa tai yksittäiseen virkatehtävään. Virkamiehiä ovat siis esimerkiksi poliisit, opettajat, julkisen terveydenhuollon lääkärit ja kunnalliset sosiaalityöntekijät.

Virkamieheen kohdistuvasta rikoksesta epäilty. Tutkimusaineistosta ilmenee, että virkamieheen kohdistuvaa rikosta valmisteli 10 henkilöä, eli yhdessäkin rikosilmoituksessa ei ollut enempää kuin yksi rikoksesta epäilty. Yhdessä rikosilmoituksessa ei epäillyn/epäiltyjen henkilöllisyyttä kyetty esitutkinnassa varmistamaan, joten tarkkaa tietoa epäiltyjen määrästä ei ole. Epäiltyjen ikä vaihtelee 14 ja 53 vuoden välillä ja alle 18-vuotiaita epäiltyjä on 3. Epäiltyjen keskimääräinen ikä on 30,9 vuotta. Sukupuolijakauma on melko tasainen: epäillyistä neljä on naisia ja kuusi miehiä. Miesten keskimääräinen ikä oli 35,33 vuotta ja naisten 24,25 vuotta.

5.7 Läheisiin kohdistuneiden rikosten valmistelut

Tässä tutkimuksessa läheisellä tarkoitetaan epäillyn nykyistä tai entistä puolisoa/kumppania, epäillyn perheenjäsentä taikka sukulaista. Rikosilmoituksia, joista oli pääteltävissä, että rikoksen kohde on epäillyn läheinen, oli yhteensä 17 eli noin 16% kaikista rikosilmoituksista.

---

⁹⁷ Valtion virkamieslaki 19.8.1994/750

⁹⁸ Laki kunnallisesta viranhaltijasta 11.4.2003/304

Suurin yksittäinen ryhmä aineiston läheisistä, joka on rikoksen kohteena, on epäillyn nykyinen tai entinen puoliso/kumppani, jollainen on 18:sta rikosilmoituksesta kahdeksassa tapauksessa. Tällöin heidän osuutensa läheisistä on noin 45%.

Läheiseen kohdistuvasta rikoksesta epäilty. Läheiseensä kohdistuvasta rikoksesta epäiltyinä on yhteensä 18 henkilöä, joista miehiä on 13 ja naisia 5 jolloin miesten osuus epäillyistä on noin 72% ja naisten osuus noin 28%. Keskimäärin yhtä rikosilmoitusta kohden on 1,06 epäiltyä. Läheiseensä kohdistuvan rikoksen valmistelusta epäillyiden keskimääräinen ikä on 36,12 vuotta, jolloin epäillyt ovat keskimäärin yli seitsemän vuotta vanhempia kuin koko aineiston epäillyt, koko aineiston epäiltyjen keskimääräisen iän ollessa 28,88 vuotta. Rikosilmoituksissa, joissa rikoksen kohteena on epäillyn läheinen, on naisten ja miesten keskimääräisessä iässä on noin viiden vuoden ero naisten keskimääräisen iän ollessa 32,4 vuotta ja miesten 37,67 vuotta. Läheiseen kohdistuvan rikoksen valmistelusta epäillyistä kaksi on alle 18-vuotiaita.

5.8 Kohdetyyppien yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia

Tutkimuksesta on havaittavissa, että rikoksen kohteen perusteella luokitelluista kohdetyypeistä oppilaitoksiin kohdistuneet rikokset poikkeavat muista kohdetyypeistä eniten. Odotevasti epäillyt ovat koko aineistoon tai mihin tahansa muuhun kategoriaan suhteutettuna poikkeuksellisen nuoria. Mikäli epäiltyjen keskimääräinen ikä lasketaan niin, ettei oppilaitoksiin kohdistuneista rikoksista epäiltyjä huomioida, on epäiltyjen keskimääräinen ikä 31,35 vuotta. Oppilaitoksiin kohdistuneista rikoksista epäillyt ovat siis muihin epäiltyihin verrattuna keskimäärin melkein 11 vuotta nuorempia. Tästä tutkimuksesta ei käy ilmi, miksi oppilaitoksiin kohdistuvien törkeiden henkeen tai terveyteen kohdistuvien rikosten valmisteluissa epäillyt ovat keskimääräistä nuorempia verrattuna muihin samaan rikosnimikkeeseen epäiltyihin, mutta voidaan olettaa, että valtaosa epäillyistä opiskelee itse kohteena olevassa oppilaitoksessa tai on juuri opintonsa päättänyt, jolloin tämä selittäisi epäiltyjen nuorta ikää. Muiden kuin oppilaitoksiin kohdistuneiden rikosten epäiltyjen keskimääräinen ikä on hie-man yli 30 vuotta, eikä tilastosta ole havaittavissa merkittävää poikkeusta vaan näistä rikoksista epäillyt ovat keskenään hyvin saman ikäisiä, mikäli verrataan vain epäiltyjen iän keskiarvoja.

Luokitelluissa kategorioissa epäiltyjen sukupuolijakauma vaikuttaa olevan melko yhteneväinen. Poikkeuksen tähän tekee kuitenkin tuttaviin kohdistuneet valmistelurikokset. Kun muissa kohdetyypeissä naisten osuus on noin kolmannes, tuttaviin kohdistuvissa rikoksissa naisia on epäiltyjen joukossa vain 9%. Tutkimus ei anna vastausta sille, miksi naisten osuus on niin pieni muihin kohdetyyppeihin tai ylipäätään koko aineistoon verrattuna.

Tuttaviin kohdistuneet rikokset poikkeavat hieman muista myös, mikäli verrataan epäiltyjen määrää suhteessa rikosilmoitusten määrään. Tuttaviin kohdistuvissa rikoksissa tämä luku on suurin, eli 1,57. Se on keskimäärin 0,39 epäiltyä enemmän kuin koko tutkimusaineiston rikosilmoituksissa keskimäärin. Tähän voi vaikuttaa se, että tuttava on melko epämääräinen käsite. Rikosilmoituksia kohdetyyppeihin jaoteltaessa rikoksen katsottiin kohdistuvan tuttavaan, mikäli oli selvää, että epäilty tunsi uhrin, mutta rikos ei ollut luokiteltavissa muuhun kohdetyyppiin. Tuttavaan kohdistuneen rikoksen kohdetyypin reliabiliteettia arvioitaessa on oltava kriittinen sille, miten suuri osa luokittelemattomista rikoksista tosiasiallisesti kuuluisi tähän kohdetyyppiin ja toisaalta, miten moni luokiteltu rikosilmoitus katsottaisiin kohdistuvan läheiseen.

6 TULOKSET, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tästä opinnäytetyöstä on nähtävissä, minkä tyyppisiä olivat poliisin vuosina 2013–2017 tutkimat epäillyt törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelut. Epäillyistä rikoksista, joissa rikoksen kohde oli pääteltävissä, valtaosa (82%) oli luokiteltavissa kohteen mukaan kohdetyyppeihin, jotka olivat oppilaitos, läheinen, tuttava tai virkamies. Aineistosta oli havaittavissa, että pääsääntöisesti epäiltyjen epäiltiin valmistelleen rikosta yksin, mutta aineisto sisälsi myös rikosilmoituksia, joissa rikoksesta epäillyn asemassa oli enemmän kuin yksi henkilö. Rikoksesta epäiltyjen lukumäärä yhtä rikosilmoitusta kohti oli yhteneväinen kaikkien kohdetyyppien välillä, lukuun ottamatta tuttaviin kohdistuvia epäiltyjä rikoksia. Tutkimuksen validiteettia arvioitaessa voidaan todeta, että tutkimus osoittaa epäiltyjen rikosten kohdistuneen vuosina 2013–2017 edellä mainittuihin kohdetyyppeihin neljäätoista rikosilmoitusta lukuun ottamatta ja tällöin voidaan todeta, että tältä osin tutkimustulosta voidaan pitää validina.

Jotta teko täyttää törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun, vaatii se tekijältä nimenomaisen tarkoituksen rikoksen valmisteluun sekä jonkin RL 21:6a §:n vaatiman konkreettisen teon⁹⁹. Tästä tutkimuksesta ei selviä, mikä tuo konkreettinen teko on aineiston rikosilmoitusten sisältämissä teoissa ollut. Tutkimus ei myöskään vastaa siihen, miten rikoksesta epäillyn epäiltiin toteuttavan valmistelemansa teko. Mielestäni nämä asiat olisivat mahdollisen jatkotutkimuksen keskeisimpiä tutkittavia asioita ja tällöin kuva siitä, millaisia ovat poliisin tutkimat epäillyt törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvien rikosten valmistelut, vahvistuisi entisestään. Vaikka tutkimuksessa ei voitukaan käsitellä sitä, minkä konkreettisen teon epäillyt olivat tehneet ja sen johdosta poliisi esitutkinnan aloitti, voi rikoksen kohteesta päätellä jo melko paljon. Esimerkiksi se, että 29 henkilöä on ollut epäillyn asemassa sellaisessa tapauksessa, jossa poliisilla on ollut syytä epäillä, että oppilaitosta kohtaan valmistellaan rikosta, jossa surmataan toinen ihminen tai tehdään tälle törkeää väkivaltaa, kertoo mielestäni jo paljon.

Rikoksesta epäiltyjen tunnistetietoja on analysoitu kohdetyypeittäin viidennessä luvussa jokaisen kohdetyypin kohdalla erikseen. Viidennen luvun lopussa, kohdassa 5.7, käsitellään vielä kohdetyyppien välisiä eroja epäiltyjen tunnistetyyppejä vertaamalla. Tutkimus

---

⁹⁹ Ks. 3.6.1–3.6.3

osoittaa, että epäiltyjen tunnistetiedoissa ei keskimäärin ole suurta vaihtelua eri kohdetyyppien epäiltyjä verratessa, lukuun ottamatta kohdassa 5.7. esitettyjä eroavaisuuksia oppilaitoksiin kohdistuvien rikoksesta epäiltyjen iässä sekä tuttaviin kohdistuvien rikosten epäiltyjen sukupuolijakaumassa. Tutkimusaineistosta ei ole havaittavissa yhteyttä epäillyn kansalaisuudella ja rikoksen kohteella.

Tutkimuksessa nousee esille alaikäisten rikoksesta epäiltyjen huomattavan suuri määrä. Peräti 30 alaikäisen henkilön epäiltiin valmistelleen törkeää henkeen tai terveyteen kohdistuvaa rikosta. Heistä 15:n epäiltiin valmistelleen oppilaitokseen kohdistuvaa rikosta, kolmen virkamieheen kohdistuvaa rikosta ja kahden läheiseen kohdistuvaa rikosta. Tutkimus ei anna vastausta siihen, mikä tähän on syynä, joten mielestäni asiaan liittyen jatkotutkimukselle olisi tarvetta, sillä rikoksesta epäillyt ovat lapsia, joiden epäillään valmistelevan rikoslakimme törkeimmistä päästä olevia rikoksia. Positiivisena ilmiönä voidaan kuitenkin pitää sitä, että näinkin moni epäillyn rikoksen valmistelu on tullut poliisin tietoon, eikä toteutuneita tekoja ole lähivuosina juurikaan ollut. Onkin hyvä asia, että poliisi sekä ennen kaikkea sosiaaliviranomainen ja terveydenhuolto pystyvät puuttumaan riittävän ajoissa nuoren toimintaan ja jopa ennalta estää valmistellun rikoksen. Jatkotutkimuksessa olisi mielestäni syytä selvittää esimerkiksi koulukiusaamisen sekä mielenterveysongelmien yhteys erityisesti nuorten rikoksesta epäiltyjen osalta. Kyseiset rikosepäilyt osaltaan kertovat nuorten pahoinvoinnista, eikä poliisi mielestäni ole ensisijainen viranomainen puuttumaan asiaan, vaan nuoren tulisi saada ongelmiinsa apua ennen kuin tilanne on kärjistynyt siihen pisteeseen, että poliisin on puututtava nuoren toimintaan.

Tutkimus onnistui vastaamaan tutkimuskysymyksiin ja tutkimus oli mielestäni riittävän laaja sekä tutkimuksen rajaus oli mielestäni onnistunut. Tutkimuksen haasteena oli tutkimusaineiston sisältämien rikosilmoitusten luokittelu. Osassa rikosilmoituksista ei ollut selvitettävissä asioita, joita tässä tutkimuksessa tilastoitiin, kuten esimerkiksi rikoksen kohdetta ja tämä vaikuttaa tutkimustuloksen luotettavuuteen. Kyseisiä asioita ei käytännössä olisi voinut selvittää muillakaan tutkimusmenetelmillä, eikä näiden asioiden puuttuminen mielestäni heikennä tutkimuksen luotettavuutta niin suurella määrällä, että tutkimuksen toteutusta olisi tullut jollain tavalla muuttaa.

Tutkimuksesta selviää, että tapa, jolla epäilty rikos on tullut poliisin tietoon, ei ole yhteydessä siihen, mikä on epäillyn rikoksen kohde. Yksittäistä kohdetyyppiä tarkastellessa

rikoksen ilmitulo tapoja oli useita, eikä aineistosta ollut havaittavissa yksittäisen ilmitulo tavan korostumista tietyn kohteen omaavilta rikoksilta. Tutkimuksen validiteettia heikentäne se, että tutkimusaineiston rikosilmoituksista huomattava osa, eli 25% on sellaisia, ettei niistä ole selvitetävissä tapaa, jolla epäilty rikos on tullut poliisin tietoon. Tässä tutkimuksessa ei tarkasteltu sitä, vaikuttaako jokin muu muuttuja, kuten epäillyn ikä tai sukupuoli siihen, kuinka epäilty rikos on tullut poliisin tietoon.

Tutkimuksen tarkoitus ei ole antaa vastausta siihen, valmistelivatko aineiston epäillyt rikoksia tai saivatko he valmistelusta tuomion. Tutkimuksen tarkoitus on raottaa lukijalleen hieman sitä, millaisia tekoja poliisilla on ollut tutkinnassa, kun rikosnimikkeenä on törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu.

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet ja tutkimukset

Elo, Elina (2017) Törkeän henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu oikeuskäytännössä. Teoksessa Lahti, Raimo & Konttinen, Essi & Di Nardo, Kirjoituksia modernista rikosoikeudesta. Helsinki, Helsingin hovioikeus

Kettunen, Jussi (2014) Rikoksen valmistelun rangaistavuus. Karelia-ammattikorkeakoulu, liiketalouden koulutusohjelma. AMK-opinnäytetyö

Koskinen, Pekka (2008) Rikosoikeuden perusteet. Helsinki, Forum Iuris, Helsingin oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut

Lappi-Seppälä, Tapio & Hakamies, Kaarlo & Koskinen, Pekka & Majanen, Martti & Melander, Sakari & Nuotio, Kimmo & Nuutila, Ari-Matti & Ojala, Timo & Rautio, Ilkka (2008) Rikosoikeus. WSOYpro

Lehti, Martti (2018) Henkirikoskatsaus 2018, Katsauksia 28/2018. Luettu 25.6.2018
Luettavissa: [https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/233586/Katsauksia_28_Lehti_2018.pdf?sequence=1,](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/233586/Katsauksia_28_Lehti_2018.pdf?sequence=1)

Matikkala, Jussi (2000) Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Jyväskylä, Lakimiesliiton kustannus

Multanen Matias (2018) Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun kriminalisointi ja sitä koskeva oikeuskäytäntö. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö

Pöyhönen, Pekka (2012): Rikoksen valmistelun kriminalisoimisen perusteluista ja ongelmista. Helsinki Law Review 2012/1. Luettu 20.8.2017
Luettavissa: <http://www.helsinkilawreview.fi/issues/HLR2012-1.pdf>

Pöyhönen, Pekka (2015) Tahallisuus ja vaara rikoksen valmistelussa. Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta, Pro gradu-tutkielma

Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti (2008) Rikosoikeuden yleinen osa – vastuuoppi. Helsinki, Talentum

Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti (2013) Rikosoikeuden yleinen osa – vastuuoppi. Toinen, uudistettu painos, Helsinki, Talentum

Tukala Rita (2015) Rikoksen valmistelu lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä. Lapin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta. Pro gradu-tutkielma

Hallituksen esitykset

HE 66/1988 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi

HE 94/1993 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi

HE 141/2012 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden törkeiden rikosten valmistelun kriminalisoimista koskevaksi lainsäädännöksi

HE 17/2001 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia koskevien rikoslain säännösten uudistamiseksi ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi

Uutisartikkelit

Yle uutiset (29.5.2018) Sarjakuristaja Michael Penttilälle 2,5 vuoden tuomio rikoksen valmistelusta – hovioikeus: perversio "henkeä uhkaava". Luettu 1.7.2018
Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10227551>

Iltalehti (27.4.2018) ”Salainen suunnitelma” -ryhmä Whatsappissa: Kiusatut tytöt fantasioivat kouluampumisista Riihimäellä - syyttäjä syynäsi tapausta vuoden. Luettu 17.7.2018
Luettavissa: https://www.iltalehti.fi/kotimaa/201804272200907455_u0.shtml

Iltasanomat (29.5.2018) 5 asiaa, jotka ratkaisivat sarjakuristaja Michael Penttilän tuomion – tällainen oli kirje ”Suzylle”. Luettu 16.7.2018
Luettavissa: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005698573.html>